

II PREMI ARRELATS DE NARRATIVA BREU

*Sortiu impressionat de les muralles roges de Marràqueix;
llisqueu per la frondositat maragdana dels seus jardins,
travesseu alguns quilòmetres de palmeres de dàtils
i la plana de l'antedesert s'estén enfront del nostre esguard,
ampla... erma, desoladora, inhospitalària...
Al lluny albireu els seus límits determinats
pel majestuós semicercle de la gran carena atlàntica,
blavissa, esponerosa, amb els seus pics nevats...*

Aurora Bertrana. *El Marroc sensual i fanàtic* 1936

El guanyador del **II Premi Arrelats de narrativa breu**, curs 2001-2002, ha estat **César Calabrés Hernández**, estudiant de la Facultat de Geologia, per l'obra *La 190*.

La 190

Tot i que fa gairebé mig any de la teva vida que ets a l'Havana, no hi ha dia que passi en què no hi hagi alguna cosa que et sorprengui. Tant és si el teu propòsit en llevar-te és tan simple com intentar reproduir un altre dia de la teva presumiblement monòtona vida acadèmica als afores de la gran ciutat, al barri de Marianao.

Anar a classe al matí, trobar els teus amics i parlar acaloradament amb ells del partit de beisbol del dia anterior, compartir l'escarransit dinar amb el teu company d'intercanvi argentí, mentre la figura del Che beneeix el gran i desolat menjador de la universitat, i finalment, gaudir d'un dels magnífics cicles de cinema que es projecten a les sales del Chaplin del carrer 23.

Només el trajecte de la guagua número 190, des de l'institut superior on estudies fins a la primera parada del Vedado, un cop passat l'Almendares, s'encarrega de donar-te noves imatges, noves olors, nous cops de colze i noves sensacions per tirar avall el teu propòsit. Instantànies que els teus sentits, fascinats i desbordats, intenten emmagatzemar a la teva poc habituada memòria. De fet, cada una de les nombroses guaguas que dibuixen els trontollants carrers de l'Havana és com un arxiu comprimit, la informació del qual es desborda entre les finestres i les portes, mentre la veus passar i intentes endevinar el nombre de passatgers que recollirà a la propera parada, on cada una de les persones que formen la interminable cua espera que el revisor, benèvolament, es penedeixi de la seva cara d'esgotament i marqui el tall just al seu darrere en un gest miraculós.

Encara que et sembli impossible dins de l'impossible, aconsegueixes baixar a la teva parada després d'haver fet un esgotador eslàlom per un passadís de cames, braços, bosses i nombrosos «permiso, que me bajo en la próxima» i «aguanta chófer, que me quedo».

Has aterrat. Ets a Línea i 18, amarat de suor i amb la sensació d'haver-te desempallegat d'una força gravitatòria immensa que et xuclava cap a l'interior de l'autobús. Tornes a ser amo dels teus moviments i decideixes enfilat carrer amunt per arribar a 23 i 12, tot buscant, a banda i banda del frondós carrer, algun pati d'una casa que et vengui un got de refresc, mentre tempteges la butxaca intentant identificar alguna vella moneda d'un peso.

Resulta que els refrescs instantanis que es venen a totes les ciutats de Cuba són tan paupèrrimament deliciosos que fins que no te'n prens tres o quatre sota l'ombra d'un bonic jagüey el teu cos no queda totalment saciat.

Avui has tingut sort i com que la guagua ha passat dintre del marge de trenta-cinc a quaranta-cinc minuts acceptables d'espera ets davant de la façana blanca i llisa del cinema Chaplin abans d'hora, la qual cosa et permet tornar a creuar el carrer i apropar-te a l'ICAIC per veure quines novetats hi ha i, alhora, intentes decidir quina pel·lícula veuràs, si la de la sala principal o la de la sala de vídeo. De pas també dones temps a arribar l'home del maní, per comprar-li el cucurutxo de rigor.

Definitivament, i com que al matí el teu bon amic Orlando, devorador insaciable de cultura, no t'ha sabut donar una opinió prèvia sobre les pel·lícules en cartellera, decideixes no arriscar i optes per pujar a la sala petita i veure el capítol 10 del Decàleg de Kieslowski. Saps que, malgrat que el film no t'acabi d'agradar, la teva predisposició inicial, immillorablement positiva, i la teva predilecció pel director faran que, quan surtis a respirar de nou la brisa del capvespre, la teva satisfacció sigui totalment plena.

Amb el cucurutxo de cacauets poc torrats en una mà i l'entrada verda de 2 pesos a l'altra, entres al cinema. A diferència d'altres sales com ara les del Yara o el Riviera, les del Chaplin tenen un inconfusible sabor a cinema acadèmic, fins i tot la seva olor és característica.

Un cop a dalt, i una vegada els teus ulls s'han adaptat a la foscor del nou espai, mires de trobar un lloc que et permeti estar suficientment al marge de la gent per deixar-te envair absolutament per la història, però que a la vegada estigui suficientment a prop de les persones per satisfer la necessitat de compartir la complicitat del moment.

La pel·lícula encara no comença; això et permet, per un costat, evidenciar el gran nombre de persones que opten per anar soles al cinema i, per l'altre, observar de

nou amb satisfacció la quantitat de gent d'edat avançada que gaudeix veient cinema, cinema de qualitat, a l'Havana.

De nou al carrer són quarts de vuit i, mentre camines carrer 23 avall, el cel, pràcticament fosc al teu davant, va adquirint a la teva esquena uns colors rogencs i violats de tonalitats cada cop més pàl·lides. Se't passa pel cap la possibilitat d'agafar un taxi col·lectiu fins a 23 i J, però de fet el Sol ha deixat de castigar per avui, i la passejada, tot i ser llarga, va bé per sedimentar les sensacions que han aflorat durant la pel·lícula. Ets conscient que un parell de mesos enrere no et veies amb cor de plantejar-te aquesta situació i de fer-te passar per cubà i pujar a un d'aquells carros. Per als conductors d'aquells magnífics models dels anys cinquanta i seixanta llavors eres una persona cobdiciada però absolutament prohibida a causa de la teva condició d'estranger. Ara el teu accent adquireix gairebé sense voler la cadència cubana de manera instantània, els teus amics de l'illa ho han reconegut més d'un cop, i això t'infla d'orgull.

La nit es va tancant i les úniques llums que et permeten veure amb claredat la vorera són les dels cotxes que van passant lentament i espaiadament. El risc d'ensopegar amb les arrels dels potents arbres que aixequen les voreres creix exponencialment amb la foscor, encara que a 23, com que és un carrer d'una certa importància, aquest fet no és tan evident.

Després de caminar durant uns deu minuts arribes a l'altura de Paseo. Mentre travesses l'avinguda tombes la mirada cap a la dreta, carrer amunt, i intentes albirar, entre la munió d'arbres del passeig central, l'esvelta silueta del monument a Martí, l'heroi de la pàtria.

La Plaza de la Revolución, tot i ser el símbol del triomf de l'any 59, sempre t'ha semblat un lloc fred i erm, però saps que la imatge de l'estàtua de Martí i l'impressionant rostre del Che a la façana del Ministerio del Interior, contemplant-se mútuament enmig de la nit, resulta absolutament desbordant.

Segueixes pel carrer 23 direcció La Rampa. En arribar a la cruïlla amb C sents l'inconfusible so de la mescladissa de les fitxes de dòmino des del porxo d'una de les elegants, però a hores d'ara decadents, cases del Vedado. Cinquanta-quatre fitxes a la part occidental de l'illa i vint-i-vuit en els taulells dels jugadors orientals. Una altra de les meravelloses rivalitats generades entre Santiago i l'Havana.

Aquesta imatge et fa venir al cap el desig de fer un rodet de fotos de les escenes quotidianes de la ciutat. Nens jugant a beisbol al carrer de manera incansable, persones fent cua a tot arreu, rotllanes al voltant de la taula del dòmino, gent solitària asseguda al Malecón somiant amb la costa que té a tan sols dos-cents quilòmetres, etc.

Totes aquelles imatges que amb el temps i la distància faran que sentis una gran nostàlgia per un poble que t'ha ensenyat i t'ha regalat una riquesa humana infinitament gran. Sens dubte, la teva elecció és blanc i negre.

Mentre avances observes seqüencialment al terra de cada nova cantonada les fites dels carrers D, E, F i de l'Avenida de los Presidentes. Ets davant del Riviera. El quiosquet del davant avui ofereix gelats amb gust de taronja i coco. Com tothom, t'afanyes a comprar-ne un i enfiles l'últim tram de la passejada.

De mica en mica vas sentint amb una intensitat creixent el ritme impertorbable del vell de la parada del Coppelia, fidel a la seva cita de cada tarda nit. L'home, que recolza l'esquena sobre un dels pilars de la marquesina, sacseja una espècie de maraques amb la mà dreta, mentre amb l'esquerra colpeja amb un compàs endiablant el seient metàl·lic. Tot plegat provoca que, de manera inconscient, la freqüència de les teves passes augmenti progressivament.

El Coppelia és el centre d'esbarjo per excel·lència dels havans i havanes en les tardes de dissabte. Dues o tres hores de cua per aconseguir una petita taula al pis superior de la gelateria i poder gaudir del gran moment de la setmana amb tota la família.

De nit el paisatge canvia radicalment i el parc que envolta la construcció de base rodona queda indefens en desaparèixer les parets de persones que el protegeixen al llarg del dia.

L'hotel Habana Libre marca l'inici de La Rampa, que condueix el 23 a trobar-se amb el Malecón. T'atures uns instants, tot recolzant-te a la petita barana que envolta el parc, creues les cames, encongeixes les espatlles i alces la mirada per observar les lletres il·luminades de l'hotel. Allà dins possiblement molts compatriotes teus estan gaudint d'una estada luxosa i plena de comoditats fora de l'abast de qualsevol cubà. La separació entre el seu món meravellós i el que tu et trobes ara és immensa. Tots dos tenen com a escenari la mateixa ciutat, fins i tot s'entrecreuen, però les seves realitats són a anys llum de distància. Et sents feliç i privilegiat d'estar a l'altra banda, i en cap moment et sedueix la idea de poder formar part dels hostes d'una de les nombroses plantes de l'edifici.

Finalment arribes al Malecón. Com que tornaràs tard a casa, has decidit comprar dos dòlars de pollastre fregit i una llauna de Cachito a un dels quioscs de la cadena Di Tú per menjar-te'ls assegut sobre el mur, un mur gastat i erosionat per l'acció de la sal marina i que protegeix la ciutat de les onades. Quan estàs escurant l'última peça sents, en direcció a la Habana Vieja, el so del cañonazo provinent del Fuerte de la Cabaña. Són les nou de la nit.

Els dies entre setmana al Malecón tenen un aire molt diferent al dels concorreguts caps de setmana. Des de la teva posició, i gràcies a la llum taronja i tènue dels fanals que recorren els llargs sis quilòmetres i mig del passeig, pots

entreveure petites figures de persones que, com tu, estan dalt d'aquella mena de serp gegant de formigó que voreja la costa. Es dediquen a xerrar íntimament amb el seu company o a observar el cel i el mar, tacat d'alguna o altra llum dels vaixells que lentament, i una vegada superat el bloqueig nord-americà, entren i surten del port.

La teva ment comença a vagar i, tot travessant la immensitat de l'Atlàntic, et porta directament a pensar en els teus. Reflexiones sobre el moment de la teva sortida cap a Cuba. Tristesa... Una tristesa que en situacions com aquesta deixes que t'envaeixi completament. Mires el cel i les estrelles. Amb un petit somriure els envies una infinitat de petons.

En poc més d'un parell de mesos seràs de nou a casa. Et negues a pensar en més moments de partida i comences a fer balanç de les teves experiències viscudes a l'illa. Els viatges amb el pibe a Pinar del Río i Viñales, amb la increïble bellesa dels seus mogotes i coves, a Santa Clara, carregada d'història recent, a Trinidad, a la Isla de la Juventud... No cal dir que et recordes també de la magnífica gent que us va acollir a cadascun d'aquests llocs i de la qual tens un record inoblidable.

T'impacientes per acabar de conèixer tot el país i arribar fins a l'altre extrem. Decideixes prendre't aquesta il·lusion com un estimulants fantàstic per encarar els últims exàmens del teu intercanvi acadèmic. Camagüey, Santiago, Guantánamo, Baracoa, el Toa, el Yumurí, els cayos, la vegetació tropical..., quina delícia.

Comença a fer-se tard i la tornada a casa et portarà, amb sort, una hora i mitja, així que et carregues la bossa i fas via cap a la parada més propera de la 190. Línea i L, a esperar.

En moments com aquest sempre penses que t'ha tocat viure en el barri amb el pitjor servei d'autobusos de la ciutat. Les sis persones que t'acompanyen a la parada van pujant de mica en mica a les seves respectives guaguas i acaben per donar-te la raó.

Vint minuts més tard es produeix el miracle. Hi puges i t'estires dels cabells perquè, tot i ser una hora avançada de la nit, no pots seure. No vols ni pensar en tres quarts d'hora més dret com un estaquirot al mig del passadís. Maleeixes no haver anat a buscar l'autobús a la seva parada d'inici per assegurar-te un bon seient. De fet només eren deu minuts més caminant en l'altra direcció. Et resignes a aconseguir una bona posició dins del corredor per evitar al màxim les situacions asfixiants i les empentes.

A la primera baixada de Marianao l'autobús es descarrega com és habitual i pots seure fins al final del trajecte. Obres la finestra totalment i et recolzes en el seu marc traient el braç esquerre i mig cap, mentre els cotxes van passant en sentit contrari. Al pas per sobre de l'autopista que va cap a l'extrem est de l'illa arriba

el moment de treure el cap totalment i sentir l'aire fresc i humit que l'autobús talla a tota velocitat.

A l'altura de la universitat, just abans d'arribar a casa, aconseguixes veure una de les paradetes d'entrepanes oberta, agafes la bossa en un tres i no res i surts just en el moment en què es tanquen les portes. T'hi apropes i demanes a l'home, que ja està fregant el mostrador, un pastelito farcit de melmelada de guaiaba. Et sorprèn que aquests petits negocis obrin fins tan tard, i encara més entre setmana. Normalment de nit només t'hi trobes algun o altre estudiant resident a la universitat o algun camioner errant, i no veus fins a quin punt això els pot acabar de ser rendible.

T'acomiares i te'n vas cap a casa assaborint el magnífic premi. Passes per davant la mola immensa de la refinaria de sucre i desitges un cop més que el soroll i la insuportable olor que emana et deixin descansar aquesta nit, mentre veus el custodio mig adormissat amb l'arma entre els braços.

Quan ets davant la porta recordes que t'has oblidat dintre la clau de la tanca, així que no et queda altra opció que llençar la bossa per sobre i grimpar. Tot és a les fosques. Vas a la cuina a veure un got d'aigua i en obrir el llum veus el ratolí de cada dia fugir pel forat de sempre. Et rentes les dents i te'n vas al llit silenciosament per no despertar el teu amic. Et sents trist i feliç a la vegada, però et sents molt bé. Ets a l'Havana, quina sort.

Quant et desitjo ara...